

MURAT CAN OKAN

Claudio Magris gezgin bir yazar; metinlerinde geçmiş-bugün bağlantısı kurduğu tarihsel hava ve başta doğup büyüdüğü Trieste olmak üzere coğrafyaların izi var. Coğrafyalarda ve tarihte gezinirken kullandığı şiirsel dil ise yazarın gözlemciliğini besleyip büyütüyor. Söz konusu gözlemleri ve anlatımları, kimlik sorunu ve arayış temalarıyla genişleten Magris, kişimekân-zaman ilintisini hemen her satırda hissettiriyor okura. Bu ilinti, belli anlarda zaman-mekân-bellek bağlantısına evriliyor.

Magris, metinlerinde anlama ve anların birleşiminden oluşan hayata da yoğunlaşıyor. Daha doğrusu, odaklandığı ayrıntılardan hikâyeler çekip çıkararak duyguları, düşünceleri ve sürüklenişleri anlatıyor.

Askerlik görevinden kaçmak için bindiği ve Güney Amerika'ya yol alan gemide karşılaştığı insanlarla konuşmaya, anılara ve okyanus manzarasına dalan Enrico'nun hikâyesini anlattığı *Bir Başka Deniz*'de Magris, ayrıntılardan, anlardan ve hatıralardan hikâyeler çıkardığı bir metinle karşımızda yine.

Birbirine karışan şimdi ve geçmiş

Magris, Enrico'nun belleğinde ve okyanusta ilerleyen gemide bir yolculuğa çıkarıyor bizi. Okyanus ya da deniz, hatırlamaya yardım eden, bazen acı veren anıları canlandırır bazen de anlara takılıp kalmayı kolaylaştıran bir ayna gibi âdeta.

Enrico'nun çıktığı seyahat bir kaçış; Trieste'den Arjantin'e gitmek üzere gemiye binerken kimseye haber vermiyor ve yanına birkaç evrakla beraber geçmişin tortularını alıyor: "Enrico, 28 Kasım 1909'da, neredeyse kimseye haber vermeden, annesine, Innsbruck ve Graz'da tamamladığı klasik filoloji çalışmalarını taçlandırarak amacıyla Yunanistan'a gitmek için biraz paraya ihtiyacı olduğunu söyleyip Trieste'den Arjantin'e giden bir gemiye binerek yola çıktı. Babasının artık geçmişte kalan ölümünden sonra ailesi, Gorizia bölgesindeki bazı değirmenler sayesinde mütevazı bir servet edinmişti ve bu paradan geriye kalan, annesinin ona yapabildiği tek yol yardımındı. (...) Güvertede, gecenin hemen yuttuğu kaybolan dümen suyuna bakan Enrico o yüzü, karşılıklı ödenmemiş borçları ve onları birbirine kenetleyen yanlış anlamaları bir daha asla düşünmemeye karar verir. Bu düşünce, geminin direkleri ve karanlığın arasında kaybolur, sonsuza dek yitip gider, ondan incinmeden kurtulmanın ne kadar kolay olduğu ise şartırcıdır ancak bir an sonra bu şaşkınlık bile bir pişmanlık belirtisiyle yok olur."

Enrico'nun yola çıkma amacı belirsiz; kaçış mı, yoksa varış için mi gemide,

Bir direniş yolculuğu

Magris, Enrico karakteri etrafında şekillendirdiği novellasında, kaçış ve hatıralardan uzaklaşmaya dair bir anlatı kurguluyor. Diğer bir ifadeyle *Bir Başka Deniz*, yaşadığı ânin sınırlarında kalırken geçmişe ve geleceğe uzanan bir karakterin gözünden bakmamızı sağlayan bir metin olarak karşımızda duruyor

Claudio Magris

bu açık değil. Kaçıyorsa yaşamak için mi terk ediyor Trieste'yi? Gözü gemiye, denize ve ufka takıldıkça bunlara yeni sorular ekleniyor. Şimdi ve geçmiş birbirine karşılıyor, anlar havada asılı kalıyor. Denizin öfkeli dalgaları gemiyi dövrerken okyanus rüzgârı Enrico'nun yüzüne çarpıyor. Askerlikten kaçmak için okyanusu geçip Arjantin'e gitmeye karar veren ve yola koyulan bu adam, ilk durakta mektup yazmak için bir tomar kâğıt alıyor, boş kâğıtları ona geçmişin ve ânin ağırlığını duyumsatıyor: "Yolculuğu hakkında, ayrılmanın iyi ve kötü yanları hakkında, nostaljide ve geri dönme arzusunda yer alan ve her aşk gibi köleleştiren o tehlikeli ve değersiz benlik sevgisi hakkında yazmak istiyordum. Bu yolculuk bir kaçış, ayrılık, bir çeşit ölüm olmayacak; yaşamak, var olmak, direnmek olacak. Kaçan ve yok olan ise korkular, hırsılar ile hedefler."

Magris, kaçan fakat hatıralarından, kendisini huzursuz kılan geçmişten ve mutlu anlar içindeki hüzünden uzaklaşmayan bir adamı resmediyor *Bir Başka Deniz*'de. Yeni bir gelecek inşa etmeye uğraşırken şimdiye çivilenen bir karakter çıkıyor karşımıza.

Enrico, gemi güvertesinden ve verilen molalarda sakin noktalardan manzarayı izler, demir atılan liman şehirlerinin sokaklarında gezinirken çoğunluğun medeniyet anlayışıyla nasıl

ters düştüğünü düşündürüyor. Geminin ve denizin, düşünmesine yardım ettiğinin ayırına varıyor.

Anın sınırlarında

Enrico'nun yolculuğu, bu sırada düşündükleri ve yazmaya yeltendiği mektuplar birer iç hesaplaşmaya dönüşüyor enikonu. Bununla birlikte gerek güvertede gerek molalarda Enrico'nun aklına düşenler, birer tarihsel döküm hâlini alıyor. Ölümünün, kalımların, gidişlerin, kalışların ve gidemeyişlerin muhasebesini yapan Enrico, hayatın farklı dilimlerinde ve pek çok olayın ardından kendisine nasıl görüldüğünü de sorguluyor. Dünyanın yüksek sesle kendisini duyurduğunu, hem gemide hem de Buenos Aires'te ve Patagonya'da fark ediyor.

Enrico'nun hem yolculukta hem de varış noktasında kendisine dair keşfettiği bir başka şey daha var: "Enrico, tüm bu komedilerden ve bir ilişkide bir sineklik kâğıdında olduğu gibi dolaşan o yapışkan insanlardan kaçınmakta iyi olduğunu keşfeder; asla bir ilişkisi yoktur, ne olduğunu bile bilmez. (...) Kendini görev duygusuyla biraz melankolik göstermeye çalışır ve sonra daha hafif, bütün gün o sessizlik ve dinginlik içinde teknesiyle denize açılır."

Işık ve gölge oyunları misali bir aydınlanıp bir kararın zihniyle Enrico,

BİR BAŞKA DENİZ

Claudio Magris
Çeviren: İbrahim Yasin Güler
YKY, 2023

hatıralar arasında salınırken şimdiki zamanda yaşıyor ve hayata olan bağlılığını felsefi ve şiirsel biçimde dile getiriyor.

Magris, Enrico karakteri etrafında şekillendirdiği novellasında, kaçış ve hatıralardan uzaklaşmaya dair bir anlatı kurguluyor. Diğer bir ifadeyle *Bir Başka Deniz*, yaşadığı ânin sınırlarında kalırken geçmişe ve geleceğe uzanan bir karakterin gözünden bakmamızı sağlayan bir metin olarak karşımızda duruyor.